

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

Novosti v slovenski zakonodaji na področju odprte znanosti

Dr. Ivan Skubic
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
Direktorat za znanost

Facilitating Data stewardship in Slovenia - online
17. junij 2022

Ključni dokumenti

- Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID),
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7733>
- Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (ReZrIS30),
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO133#>
- Načrt za okrevanje in odpornost (<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/nacrt-za-okrevanje-in-odpornost/o-nacrtu-za-okrevanje-in-odpornost/digitalna-preobrazba/c2k7-digitalna-preobrazba-javnega-sektorja-in-javne-uprave/>)
- Uredba o izvajanju znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti (v pripravi dopolnjeno besedilo po javni razpravi)
- Akcijski načrt za področje odprte znanosti (v pripravi)

Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID)

Znanstvenoraziskovalna dejavnost mora temeljiti na načelih odprte znanosti (člen 2(6)), kar vključuje zlasti

- odprt dostop (po načelu odprt, kolikor mogoče, zaprt, kolikor je nujno) do vseh raziskovalnih rezultatov (ti morajo biti najdljivi, dostopni, interoperabilni in vnovič uporabni oziroma FAIR),
- uporabo odgovornih metrik za ocenjevanje znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter
- vključevanje skupnosti in občanske znanosti.

Ukrepi odprte znanosti so del aktivnosti znanstvenoraziskovalne dejavnosti (člen 16).

Sredstva za financiranje znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti se z zakonom namenjajo tudi za **sofinanciranje izvajanja ukrepov odprte znanosti (člen 12(2) točka 2 in 9).** V okviru institucionalne samoevalvacije se morajo obravnavati tudi aktivnosti odprte znanosti (člen 31(1)).

Vrednotenje in ocenjevanje raziskovalcev, raziskovalnih organizacij, raziskovalnih programov in projektov mora spodbujati odprto znanost (40.člen).

Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID)

V 41. členu je določeno, da mora **v okviru raziskav, sofinanciranih z javnimi viri najmanj v višini 50 %, financer zahtevati, izvajalec znanstvenoraziskovalne dejavnosti pa zagotoviti odprt dostop do vseh recenziranih znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov ter drugih rezultatov raziskav.** Izvajalec znanstvenoraziskovalne dejavnosti oziroma raziskovalci morajo to obveznost upoštevati tudi pri individualnem upravljanju s pravicami intelektualne lastnine, tako da si pridržijo ustrezen obseg pravic, potreben za izpolnjevanje obveznosti iz tega odstavka.

42. člen vsebuje določila glede znanstvenih revij in monografij slovenskih založnikov.

Podrobnejše zahteve za izvajanje znanstvenoraziskovalnega dela po načelih odprte znanosti **določi vlada** ob upoštevanju **Znanstvenoraziskovalne in inovacijske strategije Slovenije** ter priporočil **evropskih raziskovalnih politik.** Ukrepi odprte znanosti se opredelijo **v akcijskem načrtu, ki ga sprejme vlada** (40. člen).

Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (ReZrIS30)

Odprta znanost kot pomemben sestavni del znanstvenoraziskovalnega dela. V okviru horizontalnih ciljev pod točko 6.2. Strategija opredeljuje šest ključnih ukrepov na področju odprte znanosti, in sicer:

1. Učinkovito upravljanje in financiranje razvoja in zagotavljanja **mednarodne skladnosti nacionalnega ekosistema odprte znanosti**, s tem povezanih nacionalnih struktur in infrastruktur ter vključevanje v mednarodne povezave in infrastrukture.
2. Uvedba sodobnih pristopov **vrednotenja znanstvenoraziskovalne dejavnosti** v skladu z načeli odprte znanosti (kot npr. DORA (Sanfranciška deklaracija o vrednotenju raziskovalne dejavnosti/San Francisco Declaration on Research Assessment), Leidenski manifest o vrednotenju znanosti/Leiden Manifesto for Research Metrics), smernice ERA (Odbor za evropski raziskovalni prostor in inovacije/European Research Area and Innovation Committee) za povečanje kakovosti in vpliva raziskav.
3. Zagotavljanje **skladnosti rezultatov znanstvenih raziskav z načeli FAIR** (najdljivi/»Findable«, dostopni/»Accessible«, povezljivi/»Interoperable« in ponovno uporabljivi/»Reusable«) ter zagotovitev polne in takojšnje odprte dostopnosti (ob upoštevanju upravičenih izjem).
4. Vzpostavitev **nacionalne skupnosti za odprto znanost** za uvajanje in spremljanje odprte znanosti v Sloveniji ter vključevanje v ERA in širše. (več na: <https://odprta.znanost.si/>)
5. Spodbujanje razvoja **občanske znanosti** in vključevanje javnosti v znanstvenoraziskovalno dejavnost.
6. Spodbujanje razvoja **nacionalne znanstvene založniške dejavnosti** za delovanje po načelih odprte znanosti.

Akcijski načrt za odprto znanost v skladu z ReZrIS30 je v pripravi. Predvidoma še letos naj bi ga sprejela Vlada Republike Slovenije.

Načrt za okrevanje in odpornost „Digitalizacija za odprto znanost“

1) Vzpostavitev hrbteničnega omrežja oziroma nakup/zakup podatkovnih vodov za potrebe raziskovanja in izobraževanja

- vzpostaviti omrežno infrastrukturo, ki bo omogočila delovanje najzahtevnejših raziskovalnih infrastruktur (superračunalništvo, podatkovna jezera, genomske sekvencatorji...)
- enakopravno sodelovanje slovenskih raziskovalcev v mednarodnih povezavah.

Načrt za okrevanje in odpornost „Digitalizacija za odprto znanost“

2) Vzpostavitev repozitorijev za odprt dostop do raziskovalnih podatkov

- za slovenske raziskovalce in raziskovalne organizacije zagotoviti temeljne podatkovne infrastrukturne zmožnosti za enakopravno sodelovanje v Evropskem raziskovalnem prostoru po pogojih odprte znanosti;
- vzpostavitev dveh novih podatkovnih skladišč z ustrezno zmogljivo diskovno infrastrukturo – dolgoročna skladnost z Zakonom o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) ter skladnost z EOSC (Evropski oblak odprte znanosti);
- infrastruktura bo na voljo javnim raziskovalnim organizacijam, področnim repozitorijem in izobraževalnim organizacijam po načelu IaaS (infrastruktura kot storitev) ter PaaS (platforma kot storitev) brezplačno;

Načrt za okrevanje in odpornost „Digitalizacija za odprto znanost“

3) Prilagoditev javnih raziskovalnih organizacij za delovanje po načelih odprte znanosti

- slovensko znanost in raziskave v okviru javnih raziskovalnih organizacij (JRO) prilagodi za delovanje po načelih odprte znanosti in s tem uskladi z evropskimi politikami in globalnimi spremembami na tem področju;
- dogovoriti **specialistične funkcije** za izvajanje načel FAIR (npr. po vedah), obvladovanje velikih podatkov, avtorske pravice, izobraževanja;
- uvesti **dopolnitve v delovanje knjižnic** (npr. podpora raziskovalcem pri izvajanju odprtega dostopa in oblikovanje izobraževalnih centrov) **in digitalnih repozitorijev** (npr. prilagajanje v sistem EOSC, prilagajanje kompetenc, organizacija področja,..),
- prilagoditi relevantne **notranje strukture in procese JRO** za podporo odprtemu raziskovalnemu procesu (kadrovske, organizacijske, vsebinske), vzpodbude raziskovalcem (npr. OS-CAM), vrednotenja znanosti in raziskav (npr. DORA)
- **Usposabljanje kadrov** (raziskovalcev, strokovno tehničnega osebja) za izvedbo vseh teh prilagoditev;

Vključili se bodo lahko **javni raziskovalni** in **javni visokošolski zavodi**.

Predvidena **sredstva: 4 mio EUR**, predvideno **trajanje 4 leta** (2022-2025);

Uredba o izvajanje znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti – v pripravi

S to uredbo (ZZrID, člen 40 in 41) se določa izvajanje znanstvenoraziskovalnega dela v skladu z načeli odprte znanosti glede:

- **odprtega dostopa do rezultatov raziskav** v okviru raziskav, sofinanciranih z javnimi viri v višini 50 % ali več,
- **vključevanja zainteresirane javnosti** v znanstvenoraziskovalno delo,
- **vrednotenja in ocenjevanja** raziskovalcev, raziskovalnih organizacij, raziskovalnih programov in projektov v skladu z načeli odprte znanosti,
- **infrastrukture odprte znanosti.**

Cilj uredbe je uskladiti zahteve za izvajanje znanstvenoraziskovalnega dela po načelih odprte znanosti s programom Obzorje Evropa in Koalicijo S.

Akcijski načrt za področje odprte znanosti - v pripravi

Nekaj ambicij:

- Bistveno povečanje deleža javno dostopnih publikacij in raziskovalnih podatkov;
- Vzpostavitev strokovne podpore za svetovanje in izobraževanje uporabnikov pri upravljanju raziskovalnih podatkov in skladnosti s FAIR,
- Nadgradnja infrastrukture odprte znanosti s procesi za shranjevanje in arhiviranje drugih raziskovalnih digitalnih objektov: programske opreme, delovnih tokov, učnih in multimedijskih materialov, pretočnih vsebin,...
- Ustanovitev nacionalnega sveta za infrastrukturo odprte znanosti za podporo razvoju infrastrukture odprte znanosti,
- Ustanovitev Slovenskega monitorja odprte znanosti za kvantitativno spremljanje nacionalne uspešnosti odprte znanosti,
- Vzpostavitev nacionalne službe, infrastrukture in koordinacije za trajne identifikatorje digitalnih objektov,
- Organizacija mreže kompetenčnih centrov Open Science za zagotavljanje usklajenega usposabljanja v podporo izvajanju FAIR in Open Science,
- Ustanovitev Slovenske skupnosti odprte znanosti (<https://odprtaznanost.si/>),
- Vzpostavitev nacionalne kontaktne točke za občansko znanost in spodbude za raziskovalne organizacije za vključevanje občanske znanosti v svoje delo (<https://citizenscience.si/>),

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Novosti v slovenski zakonodaji na področju odprte znanosti

Dr. Ivan Skubic
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
Direktorat za znanost

Facilitating Data stewardship in Slovenia - online
17. Junij 2022